

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

NÁRODNÍ TECHNICKÁ KNIHOVNA

opinio

(stanovisko k právní otázce)

Zpřístupnění bibliografických dat Katalogu NTK a Národní databáze ISSN za podmínek odpovídajících režimu Open Definition

Objednatel: **Národní technická knihovna**
IČ 61387142
sídlo Praha 6, Dejvice, Technická 2710/6

Zhotovitel: **Masarykova univerzita**
IČ 00216224
sídlo 60177 Brno-střed - Veveří, Žerotínovo nám. 9

Zpracovatel: **JUDr. Radim Polčák, Ph.D.** (garant)
Mgr. Matěj Myška
Mgr. Jaromír Šavelka

Výchozí materiály

- Rámcové zadání analýzy, které je součástí objednávky analýzy možností zpřístupnění bibliografických dat NTK v podmínkách Open Definition ze dne 16. 11. 2011, č.j. NTK/304/2011/5
- Zápis z telefonického rozhovoru mezi Mgr. Matějem Myškou a Bc. Jindřichem Mynarzem ze dne 19. prosince 2011
- Doplnující e-mail od Bc. Jindřicha Mynarze Mgr. Matěji Myškovi ze dne 22. 12. 2011
- Doplnující e-mail od Bc. Jindřicha Mynarze Mgr. Matěji Myškovi ze dne 5. 1. 2012

Obsah

Výchozí materiály	2
I. Výchozí situace	4
a) Popis faktické situace	4
b) Právní otázky	5
II. Právní úprava	5
a) Předpisy	5
b) Judikatura	6
c) Jiné úřední listiny	6
III. Právní posouzení	7
a) Podmínky Open Definition	7
b) Databáze jako autorské dílo a právní povaha Katalogu NTK a Národní databáze ISSN	8
c) Omezení kladená autorským právem na dispozici s chráněnou databází	11
d) Právní omezení dispozic s databází	11
e) Subjekty oprávněné k dispozici s databází	12
f) Kompatibilita Open Definition licencí s českým právním řádem	13
g) Aplikovatelnost licencí Creative Commons Zero (CC0) a Open Data Commons Public Domain Dedication and License	13
h) Vlastní veřejná licence odpovídající podmínkám Open Definition	14
IV. Odpovědi na položené otázky	15
V. Doložka	17

I. Výchozí situace

a) Popis faktické situace

Národní technická knihovna, IČ 61387142, se sídlem Praha 6, Dejvice, Technická 2710/6 (dále jen NTK), se obrátila na Ústav práva a technologií s žádostí o posouzení právních otázek souvisejících s úmyslem zpřístupnit data, která jsou součástí Katalogu NTK¹ a Národní databáze ISSN², v režimu odpovídajícímu Open Definition.³ Účelem analýzy je posoudit tento záměr za účelem minimalizace rizika neoprávněného zásahu do práv třetích osob.

Zadání NTK zformulovala jako sadu otázek, které dle názoru NTK vedou k odpovědi na jedinou klíčovou otázku, jejímž cílem je zjistit, zda lze data pořízená NTK (Katalog NTK a Národní databáze ISSN) zveřejnit – aniž by tak došlo k neoprávněnému zásahu do práv třetích osob – některým ze způsobů, který odpovídá podmínkám Open Definition. Ve výsledku to dle NTK znamená zodpovědět například, zda lze s daty nakládat jako s autorským dílem, nebo zda lze v případě dat použít licenční smlouvy, které nemají české znění a nebyly záměrně upravovány pro harmonizaci s českou legislativou.

NTK si specificky vymínila poskytnutí odpovědí na následující otázky:

1. Určit, zda předmětná data splňují nároky kladené na díla chráněná autorským zákonem. Pokud autorská díla konstituují, pak na jaké úrovni s nimi lze tak zacházet (tj. úroveň jednotlivých záznamů, úroveň databáze jako celku).
2. Určit, zda je NTK výhradním držitelem práv k datům, která vznikla v rámci sdílené katalogizace ve spolupráci s dalšími knihovnami.
3. Rozhodnout, zda je možné na předmětná data aplikovat licenční smlouvy emulující vzdání se práv s daty spojenými jako je Creative Commons Zero (CC0)⁴ nebo Public Domain Dedication and License.⁵
4. Vyhodnotit, které licence vyhovující podmínkám Open Definition lze pro data NTK uplatnit.

S ohledem na skutečnost, že rámcové zadání neposkytovalo dostatek informací, aby mohla být právní analýza provedena, kontaktoval zpracovatel Bc. Jindřicha Mynarze. Z telefonického rozhovoru byly zjištěny následující informace:

- NTK má zájem na co nejširším možném zveřejnění dat.
- Technicky bude realizování zveřejnění katalogu vystavením všech údajů ve formátu XML v zazipovaném souboru na stránkách NTK.

¹ Přístupné online na adrese: <http://aleph.techlib.cz/F/6YRVFQ68JA7S37S4QKBU2HD9RBFHS98YSN7UKJT32SF3E3YK9T-02856?func=find-b-0&local_base=stk>.

² Přístupné online na adrese: <http://aleph.techlib.cz/F/6YRVFQ68JA7S37S4QKBU2HD9RBFHS98YSN7UKJT32SF3E3YK9T-02129?func=find-b-0&local_base=stk02>.

³ Přístupné online na adrese: <<http://opendefinition.org/>>.

⁴ Přístupné online na adrese: <<http://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/>>.

⁵ Přístupné online na adrese: <<http://opendatacommons.org/licenses/pddl/>>.

- Zveřejňovány by měly být údaje podle bibliografického standardu MARC21 - potenciálně i s obálkami, ojedinele i s abstrakty ke knihám.
- Údaje jsou z podstatné části zanášeny do katalogu pracovníky NTK, zbývající data získává NTK v rámci sdílené katalogizace (zde není jasný smluvní základ).

Účelem této analýzy je na základě výše uvedeného popisu zformulovat právní otázky, jež bude potřeba vyřešit k tomu, aby mohly být předestřené problémy náležitě adresovány (bude tak učiněno v sekci II. b), seznámit NTK s relevantní legislativou (v sekci III.) a předloženou legislativu analyzovat (v sekci IV.) tak, aby byly nalezeny odpovědi na zformulované právní otázky (v sekci V.).

Vzhledem k značné novosti řešeného tématu a absenci relevantní judikatury, je nutné považovat právní otázky formulované v zadání za obtížné. Analýza a právní názory v ní vyslovené tak nemají přímou aplikační právní autoritu – svou povahou se jedná o doktrinní interpretaci platného práva.

b) Právní otázky

1. Jakým způsobem je nutno data/databázi zpřístupnit, aby byly naplněny podmínky Open Definition?
2. Jakou právní povahu mají databáze, které jsou předmětem této analýzy – tedy Katalog NTK a Národní databáze ISSN? Naplňují předmětné databáze podmínky, aby mohly být považovány za autorská díla. **(otázka č. 1a)**
3. V případě kladné odpovědi na předešlou otázku je třeba osvětlit, jaká omezení klade autorské právo na dispozice s databází, která je předmětem jeho ochrany. **(otázka č. 1b)**
4. Jaké právní instituty mohou omezovat případné dispozice s předmětnými databázemi?
5. Je NTK subjektem, který je bez jakýchkoli omezení oprávněn nakládat s předmětnými databázemi? **(otázka č. 2)**
6. Existují veřejné licence, které jsou současně kompatibilní s českým právním řádem a zároveň odpovídají standardům Open Definition? **(otázka č. 4)**
7. Je možné na předmětné databáze aplikovat veřejné licence Creative Commons Zero (CC0) a Public Domain Dedication and License? **(otázka č. 3)**
8. Bylo by možno vytvořit vlastní veřejnou licenci, která by byla současně kompatibilní s českým právním řádem a zároveň odpovídala standardům Open Definition?

II. Právní úprava

a) Předpisy

Analýza se dotýká zejména následujících předpisů českého práva:

- Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen AutZ)
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZOOÚ)
- Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen KZ)

b) Judikatura

Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 2004 ve věci C-46/02, Fixtures Marketing Ltd proti Oy Veikkaus Ab

Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 2004 ve věci C-203/02, The British Horseracing Board Ltd a další proti William Hill Organization Ltd

Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 2004 ve věci C-338/02, Fixtures Marketing Ltd proti Svenska Spel AB

Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 2004 ve věci C-444/02, Fixtures Marketing Ltd proti Organismos prognostikon agonon podosfairou AE (OPAP)

c) Jiné úřední listiny

Pro účely této analýzy není třeba zkoumat žádné další úřední listiny.

III. Právní posouzení

a) Podmínky Open Definition

Podmínky, které musí objekt splňovat k tomu, aby bylo možno tvrdit, že je zpřístupněn v režimu Open Definition, jsou v obecné rovině rozvedeny v příslušné sekci na webu této iniciativy.⁶ Přestože podrobná charakteristika je nabízena v mnoha jazycích, česká, případně alespoň slovenská, mutace k dispozici není. Úkolem této části tedy bude shrnout (nikoliv však doslovně přeložit) podmínky Open Definition verze 1.1 s použitím odborné právní terminologie v českém jazyce. Tím bude vytvořen potřebný základ pro analýzu těchto podmínek v rámci navazujících sekcí.

Způsob, jakým Open Definition nakládá s pojmy, je značně komplikovaný, a to zejména z toho důvodu, že v některých případech užívá vyhrazené právní výrazy pro označení pojmů odlišných od těch právních. Taková situace je pro účely této analýzy natolik nešťastná, že za účelem jednoznačnosti a srozumitelnosti zvolíme odlišné pojmosloví tak, abychom nemuseli při každém užití konkrétního výrazu upřesňovat, zda máme na mysli pojem legální nebo pojem odpovídající Open Definition.

Obecný zastřešující pojem, který se odkazuje k libovolnému objektu, jenž může být předmětem zpřístupnění za podmínek Open Definition, je označen výrazem "znalosti" (angl. "knowledge"). Zahrnuje jednak autorskoprávně chráněný obsah, jakým jsou například hudební skladby, filmy a knihy, dále data, ať už vědecká, historická, geografická nebo jiná a informace produkované vládními a správními institucemi. Taková definice je z pohledu českého právního řádu značně vágní, avšak pro účely této analýzy plně postačuje, neboť s tímto výrazem nebude zapotřebí pracovat jinak než v případě potřeby odkazu na kompletní množinu objektů, které mohou být (ve smyslu hypoteticky, nikoli legálně) předmětem zpřístupnění za podmínek Open Definition.

Pro označení konkrétního objektu, resp. informace, která může být zpřístupněna za podmínek Open Definition, je užito výrazu "dílo" (angl. "work"). Užití tohoto výrazu se však v rámci této analýzy budeme chtít striktně vyhnout a rezervujeme ho pro označení objektu chráněného autorským právem (dle AutZ). Z toho důvodu pro označení konkrétního objektu budeme užívat opis "zpřístupněná informace". Výraz "soubor informací" (angl. "package") budeme používat pro označení množiny dvou a více konkrétních objektů současně.

Výraz "svolení" (angl. "license") odkazuje na právní úkon, na jehož základě oprávněná osoba dobrovolně uděluje souhlas k užívání zpřístupněné informace nebo jejich souboru, přičemž by takové užití za předpokladu absence souhlasu bylo nutno považovat za neoprávněný zásah do práv zmíněné oprávněné osoby.

Open Definition se zabývá celkem 11 okruhy, které musí být náležitým způsobem ošetřeny, aby zpřístupnění znalostí odpovídalo pravidlům Open Definition. Těmito okruhy jsou přístup ke znalostem, jejich redistribuce a opětovné užití, neexistence technických omezení, uvedení původcovství, integrita znalostí, zpřístupnění na nediskriminující bázi ve vztahu k osobám či skupinám osob, zpřístupnění na nediskriminující bázi ve vztahu k různým způsobům užití, přenosnost licence, zákaz vázání svolení k určitému souboru informací a zákaz omezení distribuce dalších znalostí.

Podmínku přístupu ke znalostem je možno naplnit jedině tak, že zpřístupněná informace nebo jejich soubor bude jako celek přístupný zdarma, případně za cenu nepřesahující náklady, které jsou s tímto zpřístupněním spojené. Preferovanou cestou je zpřístupnění zdarma v digitální formě prostřednictvím internetu. Zpřístupněná informace dále musí být k dispozici v editovatelné podobě.

⁶ Přístupné online na adrese: < www.opendefinition.org/okd >.

Podmínky zpřístupnění informace nebo jejich souboru musí umožňovat třetím osobám zpřístupněnou informaci distribuovat dále, a to i komerčně. Tato opětovná distribuce může mít formu pouhého předání informace další osobě a nebo tak může být učiněno prostřednictvím zapracování informace do jejich rozsáhlejšího souboru. Za tuto činnost přitom osoba, která informaci nebo jejich soubor zpřístupnila v režimu Open Definition, nesmí vybírat žádnou odměnu.

Podmínky musí třetím osobám umožňovat zpřístupněnou informaci libovolným způsobem měnit a vytvářet tak tzv. derivativní informace nebo jejich soubory. Osoba, která informaci zpřístupnila v režimu Open Definition, přitom může požadovat, aby takto modifikované informace byly dále distribuovány za stejných podmínek jako informace původní (tedy Open Definition). Toto omezení je v zásadě totožné s podmínkou „share-alike“ (možno přebýt jako „zachovejte licenci“), která je inkorporována v celé řadě standardizovaných veřejných licencí (např. GNU GPL).

Požadavek neexistence technických omezení se na první pohled jeví jako značně problematický. Open Definition totiž pouze stanoví, že zpřístupněná informace musí být k dispozici v takové formě, že ve skutečnosti neexistují žádné technologické překážky, které by třetím osobám zabraňovaly informaci užití. Tohoto stavu například může být docíleno zpřístupněním informace v tzv. otevřeném formátu.

Osoba, která zpřístupní informaci nebo jejich soubor za podmínek Open Definition, může po třetích osobách požadovat, aby v případě její redistribuce nebo opětovného užití bylo uvedeno jméno původce nebo původců původní informace (v takovém případě však musí být zpřístupněná informace opatřena seznamem jmen a názvů, jež je takto třeba uvést). Dále je možno požadovat, aby v případě jakékoli změny byly informace nebo jejich soubor redistribuovány pod jiným označením, případně s dodatkem, že jde o novou verzi.

Velmi významný je požadavek nediskriminačního zpřístupnění ve vztahu k osobám či skupinám osob a ve vztahu k různým způsobům užití. Není tak například možné určit, že zpřístupněnou informaci mohou pro své potřeby užívat pouze nepodnikající fyzické osoby nebo veřejné knihovny. Rovněž není možno určit, že informace nesmí být užívány komerčně.

V případě redistribuce musí být zajištěno, že žádná další osoba nebude muset původce zpřístupněné informace znovu žádat o svolení k užití. Je také zakázáno podmiňovat užití zpřístupněné informace kontextem konkrétního souboru informací - tj. zakazovat užití informace samostatně, případně v rámci jiného souboru informací.

Zákaz omezení distribuce dalších znalostí jednoduše znamená, že podmínky, za kterých je zpřístupněná informace k dispozici nesmí jakkoli omezovat další informace - například ty, s nimiž je zpřístupněná informace následně redistribuována na společném nosiči.

Závěrem je nutno zdůraznit, že veškeré výše uvedené podmínky musí být splněny kumulativně. V případě nesplnění, byť dílčího, kterékoli z nich ztrácí zpřístupněná informace nárok na to, aby mohla být označena jako přístupná za podmínek Open Definition.

b) Databáze jako autorské dílo a právní povaha Katalogu NTK a Národní databáze ISSN

Databáze, kterou definuje AutZ v § 88 jako „soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření“, může být *per se* v českém právním řádu chráněna různými způsoby, přičemž konkrétní varianta ochrany závisí na míře tvůrčí činnosti při jejím vytváření. Ve všech případech ovšem není ochrana vázána na splnění jakýchkoli formálních podmínek

Naplňuje-li soubor nezávislých prvků způsobem jejich výběru nebo uspořádáním obsahu podmínky kladené na autorská díla, jedná se dle § 2 odst. 5 o souborné dílo. Takovou databázi budeme dále označovat pojmem „tvůrčí databáze“. Dílem se pak dle § 2 odst. 1 rozumí „dílo literární a jiné dílo umělecké a

dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně“

Zásadním pro aplikaci tohoto režimu bude určení, zda je databáze jedinečným výsledkem „tvůrčí činnosti“ autora. Nejedná se zde o zákonný pojem a pro jeho výklad lze použít následující doktrinální definici: *„tvůrčí činnost (...) jako pojem autorskoprávní, lze charakterizovat jako činnost spočívající ve „vytvoření“ nehmotného artefaktu s tím, že dosažení tohoto cíleného i necíleného výsledku závisí v osobních vlastnostech tvůrce, bez nichž by tento výtvor (duševní plod tvůrčí povahy literární, jiné umělecké nebo vědecké) nebyl vůbec dosažen.“*⁷

Za dílo souborné se též považují „nekreativní“ databáze dle § 2 odst. 2 AutZ, kterou budeme dále označovat pojmem „původní databáze“. U nich pro uplatnění autorskoprávní ochrany postačuje, že jsou způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním (původním) duševním výtvorem, nikoliv tedy statisticky jedinečným tvůrčím výkonem, a jejich součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem. Autorem obou výše uvedených autorskoprávně chráněných databází (tedy databáze tvůrčí a původní) nemůže být dle § 5 AutZ nikdy právnická osoba, pouze fyzická osoba, která dílo vytvořila.

Systematicky odlišným je pak zvláštní ochranné majetkové právo pořizovatele k jím pořízené databázi (právo *sui generis* k databázi). Toto svědčí každému pořizovateli databáze, bez ohledu na míru kreativity vytvářené databáze, který ji dle § 89 AutZ pořídil *„na svou odpovědnost, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba“*. Jedná se o právní institut chránící kvalitativně či kvantitativně podstatný vklad (investici) do pořízení, ověření nebo předvedení obsahu databáze. Pořizovatelem databáze může být dle § 89 AutZ i právnická osoba.

Je ovšem nutno rozlišovat mezi ochranou databáze jako takové a ochranou prvků (údajů) v ní obsažených. Data či údaje samy o sobě nejsou chráněny dle § 2 odst. 6 AutZ autorským právem, jelikož se obecně nejedná o autorská díla (nejsou to jedinečné výsledky tvůrčí činnosti autora). Určité specifické bibliografické údaje ovšem jsou schopny naplnit výše uvedenou definici autorského díla (typicky abstrakty knih).

Případná neaplikovatelnost norem autorského práva ovšem nevylučuje uplatnění dalších ochranných režimů na jednotlivé prvky databáze – bibliografické údaje. Typicky se v případě jednotlivých údajů může jednat o osobní údaje (např. plné jméno autora), které jsou chráněny dle ZOOÚ. Osobním údajem se dle § 4 odst. 1 ZOOÚ rozumí *„jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů.“* Tento *„se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat“*. Standardně lze osobní údaje zpracovávat pouze se souhlasem subjektu údajů. ZOOÚ ovšem v § 5 odst. 2 stanoví výjimky, kdy souhlas subjektu údajů není vyžadován. Zejména se jedná o zpracovávání, které je nutné pro splnění zákonné povinnosti správce údajů⁸ (písm. a) a zpracovávání údajů oprávněně zveřejněných podle zvláštního zákona (písm. d). Zvláštním zákonem je v tomto případě KZ, který stanovuje v § 4 knihovnám (tedy i NTK) povinnost poskytovat veřejné knihovnické a informační služby. Nadto je nutno dodat, že tyto osobní údaje v bibliografických záznamech jsou zpracovávány pro ochranu oprávněných zájmů autora, tedy práva osobovat si autorství ve smyslu § 6 AutZ.

Pro úplnost je nutno dodat, že ze zadání a ze samé podstaty bibliografických dat vyplývá, že na ně nedopadá režim ochrany obchodního tajemství ve smyslu § 17 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObchZ“), důvěrných informací ve smyslu § 271 ObchZ a utajovaných informací dle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ TELEČ, Ivo; TŮMA, Pavel. Autorský zákon: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 18.

⁸ Správcem údajů je v tomto případě NTK.

Obě předmětné databáze, tedy Katalog NTK a Národní databáze ISSN, jakožto soubory nezávislých bibliografických údajů nebo jiných prvků, které jsou systematicky a metodicky uspořádány a jsou individuálně přístupné elektronickými prostředky, naplňují právní definici databáze dle § 88 AutZ.

Vzhledem k podstatnému vkladu ze strany NTK, spočívajícím ve vynaložení lidských, finanční či technických zdrojů a prostředků na její pořízení, lze k právní kvalifikaci předmětných databází NTK konstatovat, že budou vždy předmětem práva databázového *sui generis*.

Je nutno upozornit na rozdílnost režimů ochrany databáze jako takové a jejich prvků. Záznam v databázi může být dále chráněn např. právem autorským a možnost dispozice s ním je nezávislá na možnosti dispozic s databází *per se* (k tomu viz níže IV. d).

Problematická je kvalifikace předmětných databází jako jedinečného autorského díla – tedy zda se jedná o databázi tvůrčí. Vzhledem k předem daným formátům, v nichž se bibliografické údaje zapisují (MARC21 atd.), lze ale dle našeho názoru vyloučit u obou databází ochranu poskytovanou jedinečným tvůrčím autorským dílem ve smyslu § 2 odst. 5 AutZ. Struktura a obsah databáze je v podstatě předem daná a těžko si lze představit situaci, kdy by dva knihovníci k identickým knihám vytvořili rozdílné bibliografické záznamy dle předem dané šablony formátu dat a tím pádem i kreativní a unikátní (tedy od sebe odlišnou) databázi.

V případě vytváření původní databáze (nepřebíraných) bibliografických údajů, tedy Katalogu NTK, ovšem nelze vyloučit ochranu ve smyslu § 2 odst. 2 AutZ⁹ a to zejména vzhledem k původnímu způsobu výběru knih, tedy systematickému budování knižního fondu, které do ní budou zařazeny. Autorem této původní databáze by byl příslušný zaměstnanec NTK, vykonavatelem veškerých autorských práv pak NTK.¹⁰

NTK je též provozovatelem Českého národního střediska ISSN a příslušné Národní databáze ISSN. Většinu jednotlivých bibliografických údajů vyplňovaných dle standardu ISSN nelze obdobně jako u Katalogu NTK považovat za autorské dílo, jelikož nenaplní požadované podmínky. Na rozdíl od Katalogu NTK není možno očekávat ani iniciativu NTK při výběru periodik, které budou do databáze zaneseny, jelikož ISSN je přidělováno bezplatně všem vyhovujícím pokračujícím zdrojům na základě písemné žádosti. Národní databázi ISSN tak dle našeho názoru nelze považovat ani za původní databázi ve smyslu § 2 odst. 2 AutZ. Toto ovšem nevyklučuje ochranu zvláštním právem pořizovatele databáze ve smyslu § 90 AutZ. Z poskytnutých podkladů dále nevyplývá, že by data do Národní databáze ISSN pořizoval jiný subjekt než NTK. Ze smlouvy mezi NTK jako provozovatelem Českého národního střediska ISSN¹¹ a Mezinárodním centrem ISSN vyplývá, že vykonavatelem veškerých autorských práv k Národní databázi je NTK (čl. 4 písm. b předmětné smlouvy). Z toho ovšem nelze přímo dovodit, že by NTK bylo možno bez dalšího považovat za pořizovatele databáze. Důvodem pro tento závěr je i prostý fakt, že k datu uzavření smlouvy (tj. 3. února 1993) ještě právo pořizovatele databáze nebylo legislativně vůbec upraveno. Obecně se taktéž nelze smluvně vzdát práv, která straně smlouvy teprve vzniknou v budoucnu. I když jsou autorská práva k Národní databázi ISSN dostatečně smluvně ošetřena, je lze před plným zpřístupněním Národní databáze ISSN NTK doporučit proaktivní a defenzivní přístup, tedy vyjednávání, resp. konzultaci s Mezinárodním centrem ISSN o možnosti zveřejnění/zpřístupnění Národní databáze ISSN v režimu Open Definition a vyjasnění vztahu Národní databáze ISSN a Registru ISSN provozovaného Mezinárodním centrem ISSN ohledně zvláštního práva pořizovatele databáze.

⁹ V tomto případě se tedy jedná o výše představenou autorskoprávní ochranu původní databáze.

¹⁰ Opakovaně je nutno upozornit na možnost vytvoření autorského díla ze strany zaměstnance NTK, tedy jednotlivého prvku příslušné databáze (typicky abstrakt knihy). Vykonavatelem autorských práv k tomuto zaměstnaneckému dílu by byla též NTK. Toto ovšem neplatí u údajů přebíraných, které by byly autorským dílem (k tomu viz níže v sekci IV. d)

¹¹ A příslušné Národní databáze ISSN.

c) Omezení kladená autorským právem na dispozici s chráněnou databází

V kontextu zadání je nutno zdůraznit, že v českém právním řádu není možné dle §26 AutZ vzdát se právoplatně jednostranným úkonem absolutních majetkových práv autorských a ani je nelze platně převést (zcizit) na jiný subjekt. Jedinou dovolenou formou dispozice s těmito právy tak je licenční smlouva. Výše uvedené ovšem neplatí na zvláštní právo pořizovatele databáze, které se doktrinálně považuje za běžný majetek¹² a je dle § 90 AutZ odst. 6 plně převoditelné na jiný subjekt. V případě souběhu ochran (autorskoprávní a práva sui generis) je ale nutno respektovat výše uvedenou nemožnost vzdání se autorských práv. (K těmto omezením v kontextu Open Definition viz konkrétně bod IV. h).

Dalším významným omezením vyplývajícím z ustanovení AutZ je nezávislost ochrany prvků databáze a ochrany samotné databáze. Pokud by prvky v databázi byly autorskými díly (tj. splňovaly výše uvedené podmínky), není je možné bez souhlasu autora užít v autorskoprávním slova smyslu¹³, tj. mimo jiné zpřístupnit v režimu Open Definition. V případě bibliografických údajů se bude nejspíše jednat o anotace, resp. krátké charakteristiky příslušných titulů. V případě jejich pořízení zaměstnanci NTK by na tato díla dopadl režim tzv. zaměstnaneckého díla. Dle § 58 AutZ vykonává totiž svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního vztahu zaměstnavatel, tedy NTK.¹⁴ Stejně tak v případě osobnostních práv se má za to, že autor (zaměstnanec) dle § 58 odst. 4 „svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem“. Je ovšem nutno upozornit, že k převodu výkonu těchto práv (nikoliv práv samotných) na třetí osobu je nutný souhlas autora. NTK ale u zaměstnaneckých děl disponuje oprávněním zaměstnanecká díla zveřejnit pod licencí odpovídající Open Definition.

Problematickým by ale bylo užití, tj. i zpřístupňování, autorských děl třetích stran, ke kterému by NTK neměla dostatečné smluvní nebo zákonné oprávnění. Takové užití ze strany NTK by zakládalo plnou autorskoprávní odpovědnost za zásah do výlučných autorských práv. Odpovědnost za porušení autorských práv je v českém právním řádu budována na tzv. objektivním principu. Této odpovědnosti by se tedy NTK nemohla zbavit poukazem na jednání v dobré víře a nezavinění takového porušení. Zavinění ze strany NTK se tedy nepředpokládá a nevyžaduje. Stejně tak nemůže zasahovat NTK do práva jiného pořizovatele databáze jejím vytěžováním a zužitkováním.¹⁵ Zveřejněním dat získaných v rámci sdílené katalogizace za podmínek režimu Open Definition může NTK zasáhnout i do práv jiných pořizovatelů databází, typicky jiných knihoven.

d) Právní omezení dispozic s databází

Možnost disponovat s předmětnými databázemi ze strany NTK, je inherentně omezena právy ostatních subjektů. Vycházejíc ze zásady, že nikdo nemůže převést více práv, než sám má, nemůže NTK zpřístupnit žádný soubor informací v režimu Open Definition, pokud k tomu není oprávněna. Zejména je tak nutno se vyvarovat užití jiné autorskoprávně chráněné databáze (a i autorských děl v nich obsažených), k němuž nemá NTK zákonné nebo smluvní oprávnění (tj. licenci od příslušného autora, ať již databáze, autorského díla, resp. vykonavatele těchto práv). Stejně tak není zákonem dovoleno zasahovat do databázového majetkového práva jiných pořizovatelů databází, tedy zejména jiných knihoven, zužitkováním či vytěžováním těchto databází. **Vytěžováním** se dle § 90 odst. 2 AutZ rozumí „trvalý nebo

¹² TELEČ, Ivo; TŮMA, Pavel. Autorský zákon: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 733.

¹³ Užitím díla se dle AutZ rozumí zejména jeho rozmnožování, rozšiřování, sdělování veřejnosti a další.

¹⁴ AutZ ovšem dovoluje odlišnou smluvní úpravu – je tedy nutné vzít v úvahu konkrétní pracovní smlouvu.

¹⁵ K těmto pojmům viz více v sekci IV. d)

dočasný přepis celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části na jiný podklad, a to jakýmkoli prostředky nebo jakýmkoli způsobem.“ **Zužitkováním** se pak dle § 90 odst. 3 AutZ rozumí „jakýkoli způsob zpřístupnění veřejnosti celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části rozšiřováním rozmnoženin, pronájmem, spojením on-line nebo jinými způsoby přenosu“. Vzhledem k tomu, že by takové případné zužitkování zpřístupněním souboru informací v režimu Open Definition probíhalo na systematické a opakované bázi, nelze se ani dovolávat výjimky stanovené v § 91 AutZ, která stanoví, že „do práva pořizovatele databáze, která byla zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti, nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatné části obsahu databáze nebo její části, a to k jakémukoli účelu, za podmínky, že tento uživatel databázi užívá běžně a přiměřeně, nikoli systematicky či opakovaně, a bez újmy oprávněných zájmů pořizovatele databáze, a že nezpůsobuje újmu autorovi ani nositeli práv souvisejících s právem autorským k dílům nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.“

Neoprávněné zpřístupnění souboru informací v režimu Open Definition tak, jak bylo představeno v sekci IV. a), by potenciálně mohlo znamenat:

- zásah do osobnostních a majetkových autorských práv autorů autorských děl zařazených do databáze, resp. autorskoprávně chráněné databáze jako takové (zejména by se jednalo o zásah do autorského práva osobnostního, ale i práv majetkových ve smyslu § 12 AutZ, typicky právo na rozmnožování dle § 13 AutZ a sdělování veřejnosti dle § 18 AutZ);
- zásah do zvláštního práva pořizovatelů databází k jimi pořízeným databázím (zejména jejím neoprávněným zužitkováním).

Jen na okraj je nutno poznamenat, že případný počítačový program databázi obsluhující, resp. umožňující v ní vyhledávat není automaticky zahrnut do zvláštního práva pořizovatele databáze. Zejména se na něj nevztahuje § 90 odst. 6 AutZ, tj. že práva k němu nejsou plně převoditelná. Na počítačový program se tak uplatňuje standardní režim ochrany autorského díla. Za předpokladu plného oprávnění k takovému užití ze strany NTK by takovýto počítačový program mohl být zpřístupněn v režimu Open Definition pod některou z kompatibilních veřejných softwarových licencí (např. GNU GPL).

e) Subjekty oprávněné k dispozici s databází

Primárně oprávněnými subjekty pro dispozici s databázemi jsou její autor a pořizovatel, v závislosti na tom, který režim ochrany se pro konkrétní databázi uplatní.

Autorem autorskoprávně chráněné databáze je dle § 5 AutZ fyzická osoba, která databázi vytvořila. Jelikož ale budou tyto databáze vytvářeny často v zaměstnaneckém, případně obdobném poměru, bude vykonavatelem majetkových práv k takovému dílu zaměstnavatel autora (konkrétního knihovníka).

Dle § 90 AutZ je pořizovatelem databáze, tedy původním vlastníkem, „fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba“.

Obezřetně při zpřístupnění souboru informací v režimu Open Definition je nutno postupovat zejména ve vztahu k přebíraným datům pomocí protokolu Z39.50. NTK dle dostupných informací v tomto případě není primárním pořizovatelem přebíraných databází a údajů a tedy ani subjektem oprávněným s touto databází disponovat. Zejména tak NTK nemůže autorskoprávně chráněnou databázi užít, resp. zasahovat do práva *sui generis* jiného pořizovatele databáze (k tomu více v sekci IV. d). Nadto lze bibliografické údaje přes protokol Z39.50 přebírat jen za podmínek stanovených na webových stránkách národní autority, tj. „pro nekomerční účely“.¹⁶ Takovéto omezení lze chápat jako konkludentní licenci, stanovící způsob nakládání s předmětnými sdílenými databázemi, zejména omezující právo pořizovatele databáze k jejímu zužitkování. Již tato skutečnost sama o sobě vylučuje bezproblémové a plné zveřejnění

¹⁶ Přístupné online na adrese: < http://aleph.nkp.cz/web/Z39_NK_cze.htm>.

bibliografických údajů v režimu Open Definition.

f) Kompatibilita Open Definition licencí s českým právním řádem

Ze stručného rozboru provedeného v sekci IV. a) vyplývá, že podmínky Open Definition jsou formulovány relativně široce a ponechávají značný prostor pro jejich konkrétní naplnění. Tato skutečnost je důvodem, pro který lze víceméně konstatovat, že podmínky Open Definition nejsou *per se* nekompatibilní s právním řádem České republiky. V obecné rovině si totiž lze představit takové svolení k užití zpřístupněné informace, které bude vyhovovat veškerým náležitostem stanoveným Open Definition a zároveň bude z pohledu právního řádu České republiky právně bezvadné - tj. nebude obsahovat žádné ustanovení, které by pro rozpor s pozitivním právem bylo nutno považovat apriorně za neplatné. Poněkud jinou otázku by ovšem představovala efektivní vymahatelnost některých podmínek takového svolení, a to zejména s ohledem na absenci jakékoli relevantní judikatury - to je ovšem problém příznačný pro cebu sféru veřejných licencí (nikoli jen pro problematiku Open Definition).

Významným argumentem hovořícím ve prospěch výše uvedené hypotézy, tedy že Open Definition je ve své obecné podobě kompatibilní s právním řádem České republiky, je i fakt, že licence Creative Commons Attribution a Creative Commons Attribution Share-Alike (v obou případech verze 1.0, 2.5 a 3.0) prošly tzv. License Approval Process a jsou tak Open Definition komunitou považovány za vyhovující podmínkám Open Definition. Rovněž zpracovatelé této analýzy jsou toho názoru, že tyto licence jsou s podmínkami Open Definition souladné. Na druhé straně pak obě zmíněné licence (verze 3.0) byly portovány do českého právního řádu skupinou Creative Commons Česká republika. Obecně se přitom má za to, že tyto licence jsou kompatibilní s právním řádem České republiky. Je ovšem třeba zohlednit fakt, že neexistuje relevantní judikatura, kterou by bylo možno tento názor podpořit. Pokud se však s touto relativně drobnou mírou právní nejistoty dokážeme vyrovnat, skutečnost, že například licence Creative Commons Attribution v3.0 odpovídá podmínkám Open Definition a zároveň je kompatibilní s právním řádem České republiky, lze považovat za velmi přesvědčivý argument ve prospěch kompatibility Open Definition s právním řádem České republiky.

Zároveň je však třeba upozornit na skutečnost, že výše uvedené konstatování v žádném případě nelze vykládat tak, že jakákoli licence splňující podmínky Open Definition je automaticky kompatibilní s právním řádem České republiky. Naopak si lze velmi snadno představit konkrétní implementaci podmínek Open Definition, která by s právním řádem České republiky kompatibilní nebyla. Proto je výše uvedené konstatování třeba chápat tak, že je možné zpřístupněnou informaci opatřit takovým svolením, které bude odpovídat podmínkám Open Definition a zároveň bude kompatibilní s právním řádem České republiky - to je ale vše.

g) Aplikovatelnost licencí Creative Commons Zero (CC0) a Open Data Commons Public Domain Dedication and License

Účelem Creative Commons Zero i Public Domain Dedication and License je zjednodušeně řečeno umožnit oprávněné osobě zříci se svých práv a umožnit tak třetím osobám libovolné užití zpřístupněné informace - situace je obdobná, jako kdyby žádná exkluzivní práva k zpřístupněné informaci vůbec neexistovala. Tento typ licencí bývá často zmiňován v kontextu klasické autorskoprávní ochrany. V právním řádu České republiky přitom svou základní filosofií (zřeknutí se práv) naráží na ustanovení § 11 odst. 4 AutZ, který určí, že „Osobnostních práv se autor nemůže vzdát; tato práva jsou nepřevoditelná ...“, a § 26 odst. 1 AutZ, který rovněž stanoví, že „Majetkových práv se autor nemůže vzdát; tato práva jsou nepřevoditelná ...“. V tomto světle pak nezbyvá než konstatovat, že z pohledu právního řádu České republiky jsou taková

prohlášení o zřeknutí se práv, jaké lze nalézt v Creative Commons Zero a Open Data Commons Public Domain Dedication and License, v České republice neplatná.

V případě zvláštního práva pořizovatele databáze je ovšem situace poněkud jiná, neboť § 90 odst. 6 AutZ výslovně stanoví, že „Právo pořizovatele databáze je převoditelné.“ To znamená, že toto právo je zcizitelné dvoustranným právním úkonem. Z toho však nelze přímo dovodit, že by se bylo možné se těchto práv i vzdát. Prohlášení o vzdání se práva pořizovatele databáze by se tak s největší pravděpodobností nedaly plně využít. Situace ovšem není zatím v České republice řešena relevantní judikaturou a tak vzhledem k výše uvedenému doporučujeme i u zvláštního práva databázového postupovat jako u „standardních“ autorských práv, tedy aplikovat veřejnou licenci.

Zatímco Creative Commons Zero se pro použití v prostředí právního řádu České republiky nejeví jako nejvhodnější nástroj - ostatně tato licence, narozdíl od celé řady dalších licencí Creative Commons, nebyla do českého právního řádu portována. Open Data Commons Public Domain Dedication and License se naproti tomu jeví jako velice vhodná, a to zejména z toho důvodu, že respektuje a náležitě upravuje situaci, kdy konkrétní právní řád zřeknutí se práv (jak je tomu v České republice u osobnostních a majetkových práv autorských a práva *sui generis*) neumožňuje. V takovém případě se má za to, že oprávněná osoba podává návrh na uzavření tzv. veřejné licence ve smyslu § 46 odst. 5 AutZ.

h) Vlastní veřejná licence odpovídající podmínkám Open Definition

Vytvoření vlastní veřejné licence odpovídající podmínkám Open Definition je samozřejmě možné, avšak s ohledem na možnost využití Open Data Commons Public Domain Dedication and License takové řešení nedoporučujeme. Vlastní veřejnou licenci by bylo rozumné použít pouze za předpokladu, že by žádná standardizovaná veřejná licence potřebám zadavatele nevyhovovala.

IV. Odpovědi na položené otázky

1. Jakým způsobem je nutno data/databázi zpřístupnit, aby byly naplněny podmínky Open Definition?

Data musí být zpřístupněna za kumulativního naplnění veškerých podmínek Open Definition, které jsou přístupné na adrese <http://opendefinition.org/okd/> (pro podrobnější vysvětlení viz sekci IV. a).

2. Jakou právní povahu mají databáze, které jsou předmětem této analýzy – tedy Katalog NTK a Národní databáze ISSN? Naplňují předmětné databáze podmínky, aby mohly být považovány za autorská díla. (otázka č. 1)

Katalog NTK a Národní databáze ISSN splňují podmínky pro ochranu zvláštním právem pořizovatele databáze (právo *sui generis*). Samotné bibliografické údaje jako takové nesplňují definici autorského díla, s případnou výjimkou těch, které jsou jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora (např. abstrakty knih a obálky). Katalog NTK by mohl být dále chráněn autorským právem jako původní databáze.

3. V případě kladné odpovědi na předešlou otázku je třeba osvětlit, jaká omezení klade autorské právo na dispozice s databází, která je předmětem jeho ochrany. (otázka č. 1)

Vykonavatelem autorských práv k původní databázi (chráněné autorským právem), jakož i pořizovatelem databáze, vytvářené zaměstnanci NTK je NTK. S autorskoprávně chráněnou databází je možno disponovat pouze licencí, převod výkonu práv na jiný subjekt je možný jen se souhlasem autora. Právo pořizovatele k databázi (právo *sui generis*) je možno převádět na jiný subjekt, doporučujeme ale k dispozici s ním použít standardizované volné licence, konkrétně Open Data Commons Public Domain Dedication and License.

4. Jaké právní instituty mohou omezovat případné dispozice s předmětnými databázemi?

Možnost dispozice s předmětnými databázemi je omezena zejména právy ostatních subjektů. Zpřístupněním bibliografických za podmínek Open Definition tak může znamenat zásah do výlučných práv jiných subjektů. Konkrétně by se v případě přebíraných údajů mohlo jednat o zásah do výlučných autorských práv třetích subjektů (autorů autorských děl, případně vykonavatelů těchto práv) – příkladem by mohly být přebírané abstrakty knih. Zpřístupnění přebíraných údajů za podmínek Open Definition (tedy i pro komerční účely), by též znamenalo porušení podmínek sdílené katalogizace a tedy zásah do práva ostatních pořizovatelů bibliografických databází (neoprávněné zužitkování jejich databází). I přesto, že NTK je vykonavatelem autorských práv k Národní databázi ISSN, je nutno vyřešit, zda je NTK taktéž pořizovatelem této databáze a tedy zda je oprávněna s touto databází plně disponovat.

5. Je NTK subjektem, který je bez jakýchkoli omezení oprávněn nakládat s předmětnými databázemi? (otázka č. 2)

NTK není subjektem, který by byl oprávněn bez jakýchkoliv omezení nakládat s předmětnými databázemi a všemi v nich obsaženými údaji. Nakládání s databázemi a daty je omezeno výlučnými právy třetích subjektů tak, jak bylo specifikováno v odpovědi na otázku č. 4. Zejména není NTK oprávněna zpřístupňovat přebírané údaje v rámci sdílené katalogizace. V případě Národní databáze ISSN je oprávnění s ní omezeno právy Mezinárodního střediska ISSN. NTK ale může plně disponovat s databázemi, u nichž je výlučným pořizovatelem, resp. k nimž a k případným autorským dílům v nich obsažených je výlučným vykonavatelem autorských práv. Jedná se tak o databáze, které vytvořili výhradně její zaměstnanci, do nichž nejsou přebírány údaje. Tyto databáze může i zpřístupnit za podmínek Open Definition.

6. Existují veřejné licence, které jsou současně kompatibilní s českým právním řádem a

zároveň odpovídají standardům Open Definition? (otázka č. 4)

Naplnění podmínek Open Definition nevylučuje kompatibilitu s českým právním řádem.

- 7. Je možné na předmětné databáze aplikovat veřejné licence Creative Commons Zero (CC0) a Public Domain Dedication and License? (otázka č. 3)**

Open Data Commons Public Domain Dedication and License je v prostředí právního řádu České republiky vhodným a funkčním nástrojem pro zpřístupnění informací v režimu Open Definition.

- 8. Bylo by možno vytvořit vlastní veřejnou licenci, která by byla současně kompatibilní s českým právním řádem a zároveň odpovídala standardům Open Definition?**

Vytvoření vlastní veřejné licence odpovídající podmínkám Open Definition je možné, avšak jako vhodnější řešení se jeví využít standardizovanou veřejnou licenci - například Open Data Commons Public Domain Dedication and License.

V. Doložka

Výše uvedené právní názory nebyly projednány akademickými orgány Masarykovy univerzity ani akademickými orgány její Právnické fakulty a jsou právními názory zpracovatele tohoto právního stanoviska (posudku). Analýza nemá právní povahu odborného vyjádření podle § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb. a představuje soubor názorů a doporučení pro potřebu zadavatele.

V Brně dne 17. 12. 2012.

 v z.
JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

MASARYKOVA UNIVERZITA
Právnická fakulta
Veveří 70
611 80 Brno

